

Leesverslag De moeder de vrouw (gedicht van Martinus Nijhoff)

Eline van Gorp

© havovwo.nl

(December 2002)

Intentio operis

Het gedicht gaat over de ik-persoon die naar een nieuwe brug gaat kijken bij Bommel. Dit wordt gelijk al duidelijk gemaakt in de eerste regel van het gedicht. In de eerste twee kwatrijnen legt de ik-persoon uit wat hij ziet. De nadruk wordt hierbij vooral gelegd op de oneindigheid van het landschap (“mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd” en “midden uit de oneindigheid”). Na de eerste acht regels is er ineens een omschakeling van de oneindigheid van het landschap naar een klein iets dat de ik-persoon in het landschap ziet, namelijk een vrouw op het dek van een schip. Het perspectief versmalt dus ineens, de dichter zoomt in op de vrouw. De ik-persoon hoort namelijk eerst de stem, dan ziet hij een vrouw op een schip en vervolgens heeft hij het pas over de vrouw zelf.

De vrouw is alleen aan dek en staat bij het roer. Bovendien is ze psalmen aan het zingen. Hier zou een diepere betekenis in kunnen zitten. De vrouw staat aan het roer en bepaalt dus de koers. Ze zingt psalmen en gelooft dus in God. Normaal bepaalt God de koers van het leven. De ik-persoon wilde dat zijn moeder daar voer. Misschien was zijn moeder dood en wilde hij dat ze nog zou leven. Het kan ook zijn dat hij wilde dat zijn moeder de koers kon bepalen, misschien ook weer zodat zij ervoor zou kunnen zorgen dat ze was blijven leven.

Dit gedicht is een sonnet. De rijmvorm is abba-cddc-efe-fef (dus 4 keer omarmend rijm). De eerste acht regels bestaan eigenlijk uit twee kwatrijnen, maar regel 4 en 5 lopen wel in elkaar door, waardoor deze twee kwatrijnen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het gedicht heeft wel hoofdletters, punten en komma's. Ook regel 11 en 12 lopen eigenlijk in elkaar door, maar zijn nog wel gescheiden door een komma. In regel 13 wordt twee keer het woord “o” gebruikt, waardoor deze regel extra nadruk krijgt en je krijgt hierdoor het gevoel dat de ik-persoon echt heel graag wilde dat daar zijn moeder voer.

Intentio auctoris

Het is de vraag of Martinus Nijhoff zelf veel met de ik-persoon uit het gedicht te maken heeft, omdat poëzie volgens hem los moest staan van de maker en hij zou het als een grote verdienste hebben gezien wanneer de dichter als “een waardeloos instrument” uit het gedicht zou zijn verdwenen. Martinus Nijhoff was wel een kenner van Bijbelteksten (psalmen) en binnenschippers zijn vaak protestantse mensen. Bovendien was de moeder van Martinus Nijhoff zeer vroom en bij het Leger des Heils en ze was al gestorven bij de publicatie van dit gedicht. Hieruit zou blijken dat de dichter toch behoorlijk wat met het gedicht te maken heeft. De gedichten van Nijhoff zijn over het algemeen duidelijk met weinig moeilijke woorden of lange zinnen en ze beschrijven vaak iets uit de alledaagse werkelijkheid. Toch zit er vaak een diepere betekenis achter deze werkelijkheid. Dit is waarschijnlijk ook het geval bij “De moeder de vrouw”.

Intentio lectoris

Het gedicht lijkt over een simpele beschrijving van het landschap en een zingende vrouw op een schip te gaan, maar als je over het gedicht nadenkt, krijgt het een diepere betekenis, waardoor het lezen ook leuker wordt. Het gedicht bestaat gelukkig niet uit hele lange zinnen of moeilijke woorden, zodat het goed te lezen is. De omarmende rijm in het gedicht is leuk en ook de regelindeling, waarbij regel 4 en 5 in elkaar doorlopen, terwijl ze ook een overgang vormen, namelijk van het landschap naar de ik-persoon in het gras, is bijzonder.